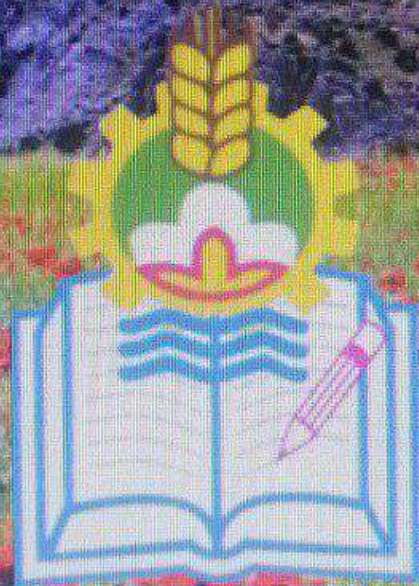

ISSN 2091-5616

AGRO ILM

№3 (91), 2023

ПАСТАЧИЛИК

М.ХАЛИКОВА, Т.УЗОҚОВ. Гўза тизмалари
поступляясида тала чиримининг ўзгарувчанлиги.....3

**У.АЙТЖАНОВ, Б.АЙТЖАНОВ, З.КАРИМОВ,
И.ҚУТЛЫМУРАТОВ.** Қорақалпоғистон иқлим шароитида
АҚШ ва Мексика гўза намуналари иштирокида олинган
сепапарнинг химикати хўжалик белгиларини ўрганиш.....4

ҒАЛЛАЧИЛИК

Ҳ.ҚАРШИБОВ, Ғ.ҒАЙБУЛЛАЕВ. Қаттиқ бутдойнинг
янги навларини яратишда дурағайлашдан олинган
натикалар.....6

Ж.ЁКУБОВ. Кузги раис уруғларининг унаиб чиқиши.....8

**М.САТТАРОВ, Б.ҚАЛАНДАРОВ, Ч.ҚАШҚАБОВЕВА,
Б.РАВШАНОВ, А.ХОЛБАЕВ.** Қорақалпоғистон Республикаси
ва вилоятларда 2022 йил шолли ҳосилдорлиги ва етиштириш
агротехникаси.....9

Б.ЖАББОРОВ, Ҳ.ТИЛАВОВ, Т.ОСТОНАҚУЛОВ.
Маҳхажўхорнинг янги “Қумқишлоқ” нави таърифи,
қулай сугориш тартиблари ҳамда ўлит меъёрлари.....11

МЕВА-САБЗАВОТЧИЛИК

А.АЗИЗОВА, Ғ.УЗАҚОВ. Ерёноқнинг “Мумтоз” навини
экиш муддати, маъдан ўнитлар меъёрининг амал
даврларига ўсимлик бўйига белгиллиги.....12

Т.ОСТОНАҚУЛОВ, М.ДИЁРОВА, Ҳ.МЕЙЛИЕВА.
Тарворий экилган бодрийг дурағайларининг минерал
озикланиши ва тул қалинлиги.....14

Ш.АМИНОВ, Р.ХАКИМОВ. Иситилмайдиган кесикхонада
бодрийг дурағайларидан юкори ва сифатли ҳосил олишда
энг маъбул экиш схемаси.....16

Т.ОСТОНАҚУЛОВ, Н.ШАБАРОВА, А.ИСМОЙЛОВ.
Картошхона туганак ва ўсимталаридан турли муддатларда
ўстиришнинг ҳосилдорлик ва уруғбоп туганаклар чиқимиغا
таъсири.....17

ЎСИМЛИКШУНОСЛИК

**Ғ.ҒАЙБУЛЛАЕВ, Б.ЭШОНҚУЛОВ, М.ҲАТАМОВ,
Ж.ФАЙЗИМУРОДОВ.** Ўзбекистонда санъатбоп
каннабис савоқчасига илк қадам.....19

А.МЕРГАНОВ, З.АБДУЛЛАЕВ, Х.АБДУЛЛАЕВА.
Тиканли қовул ўсимлик турлари биофизиологик
кўрсаткичларини қиссий таҳлили.....21

**Х.АМИНОВ, Ш.МАВЛОНОВА, О.ЕРҒАШЕВ,
О.ДЖО’РАЕВ.** Манзарали дарaxлар ривожланишига санъат
корхоналарнинг таъсири.....22

Г.РЕЙПНАЗАРОВА. Дархали мевали ўсимликларни
яшил қапал-кадап етатиришда биостимуляторларнинг
таъсири.....24

ЎСИМЛИКЛАР ҲИМОЯСИ

**А.МАРУПОВ, Я.БАБАЕВ, Ш.РАСУЛОВА, Г.ТУРАМУРАТОВА,
У.МАРУПОВ.** Гўза янги нав ва тизмаларининг
вилт патогенларига бардошчилиги.....26

ЧОРВАНЧИЛИК

М.АХТАМОВА. Голштин зотли таналарнинг подани
такрор тўлдирish кўрсаткичлари.....28

**Н.СУЛАЙМАНОВА, Ш.ҲОШИМОВА, С.МАВЛАНОВ,
Ш.БАЛИЕВ.** Балиқ ҳавзаларини туғри ташкил қилиш ҳамда
ҳавзаларда ўтказиладиган кузги ва кизки тадбирларни
балиқлар касалликларини олдини олишдаги роли.....30

К.УСМОНОВ. Парранда органик чиқиндиларидан
биогаз ажратишига аралаштириш давомийлигининг роли.....32

Х.ЭРҒАШЕВА. Қишлоқ хўжалигида чиқиндисиз
ва кам чиқиндили технологияларнинг афзалликлари.....33

ИРРИГАЦИЯ-МЕЛИОРАЦИЯ

З.ШАРИПОВ, М.КАРИМОВ, Т.УСМОНОВ. Сугориш
тармоқлари иш самарадорлигини ошириш омили.....34

Ф.ГАППАРОВ, С.МАНСУРОВ. Сув омборлари фойдали
ҳажмининг ўзгаришини аниқлаш бўйича тадқиқотлар.....36

J.FAZLIYEV. Bog'larni sug'orishda suv tejovchi texnologiyalarni
qo'llash.....38

А.УРАЗГЕЛДИЕВ, Ё.ТУРДИБОВЕВ, А.ДОЛИДУДКО.
Хоразм вилояти коллектор-золеур тармоқларидаги
сув ҳажми ва минерализацияси.....40

**М.ИКРАМОВА, Ҳ.КАБИЛОВ, А.ПЕТРОВ, З.ИШПУЛАТОВ,
Б.ЖУРАЕВ.** Бетон қопламали каналлар техник ҳолатининг
диагностикаси. Тошкент магистрал канали.....42

А.GAPPAROV, A.PARDAYEV, I.GAZIYEVA.
Sug'orish suvlari va suyuqliklarning elektr o'tkazuvchanligini
o'lchash usulini takomillashtrish.....45

Б.КИРИГИТОВ, М.ЙИГИТАЛИЕВ. Перспективы к проблемы
использования микро- и мини- гидроэлектростанций.....48

К.ДЖУРАЕВ, С.ЖУРАЕВ, Ф.ШАДИБЕКОВА, А.МАМБЕТОВ.
Состояние и перспективы гидроэнергетической отрасли
Республики Узбекистан.....50

**М.МУХАММАДИЕВ, К.ДЖУРАЕВ, С.ЖУРАЕВ,
З.АБДУВАЛИЕВ.** Роль гидроэлектростанций
гидроэнергетического комплекса в работе
электроэнергетической системы Узбекистана.....51

Ф.БАБАЖАНОВ. Қишлоқ хўжалик маҳсулотларидан
юкори ҳосил олиш учун тулрок сув-туз режими
бошиқришда мониторинг имкониятлари.....52

У.МАХМУДОВ, Б.ХАЛИКОВ. Ақшашаб экиш тизмида
тулрокнинг ҳажм массаси.....54

И.ИСМАИЛОВ. Пенасообасатьвакюшее орудие
для подготовки почвы к посеву бахчевых культур.....55

СУҒОРИШ ТАРМОҚЛАРИ ИШ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ ОМИЛЛАРИ

Аннотация. В статье приведены сведения о состоянии оросительной сети П-12-3 Сайхунabadского района и реконструкции части канала на участках от ПК00+00 до ПК32+00, а также полученных результатов после реконструкции в данной местности.

Abstract. The article provides information on the state of the irrigation network P-12-3 of the Saykhunabad district and the reconstruction of a part of the canal in sections from PK00 + 00 to PK32 + 00, as well as the results obtained after reconstruction in this area.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 11 августдаги "Жиззах ва Сирдарё вилоятларидаги сув ресурсларидан самарали фойдаланиш ва ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш бўйича кенжириб бўлмайдиган чора-тадбирлар тўғрисида"ги ПҚ-4801 сонли Қарорида кўрсатилганидек, бу вилоятларда сугориладиган ер майдон-

ларини сув билан ишончли таъминлаш, сувни тежайдиган сугориш технологияларини кенг жорий қилиш, ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш ҳамда илм-фан янгиликларини ишлаб чиқаришга кенг жорий этиш ва илгор ўқитиш услубларини қўллаш мақсадида 2020-2023 йилларда Жиззах ва Сирдарё вилоятларида ирригация ва мелиорация об-

ектларини қўриш, реконструкция қилиш ҳамда мелиорация объектларини таъмирлаш бўйича бажариладиган ишлар ҳажмлари келтирилган. Бу қарорнинг юқорисини таъминлаш мақсадида „Сирдарё сув қурилиш инвест“ давлат муассасаси билан ТИҚХММИ Миллий тадқиқот университети ўртасида „Сирдарё вилояти Сайхунобод туманидаги П-12-3“ ирригация тизими каналининг ПК00+00 дан ПК32+00 гача бўлган қисмини реконструкция қилиш“ мавзусида №3С/21-сонли шартнома имзоланди [1-2].

Сугориладиган майдонларда сув, ер ва бошқа ишлаб чиқариш ресурсларидан самарали фойдаланиш ҳамда асосий экин тури бўлган пахтадан юқори ва унумли ҳосил олишни таъминлашда сугориладиган майдоннинг мелиоратив ҳолатини талаб даражасида ушлаб туриш, хусусан, тупроқ, нўлём ва бошқа табиий шароитларни эътиборга олган ҳолда сугориш каналлари тармоқларини реконструкция қилиш, таъмирлаш ва улардан фойдаланиш бугунги кунда долзарб масалаларидан бири ҳисобланади.

Мазкур масалани ечишда Сайхунобод туманининг „Қ.Султанов“, „Ш.Рахимов“ ва „Ғалаба“ номли сув истеъмолчилари уюшмаси ҳудудларига хизмат қиладиган П-12-3“ ирригация тизими каналининг ПК00+00 дан ПК32+00 гача қисмини реконструкция қилиш орқали сув ўтказиш тармоқларини қайта тиклашга имконият яратилади ҳамда сугориладиган майдонларда етиштириладиган экинлардан олинадиган ҳосилни самарадорлигини оширишда катта аҳамият касб этади.

Сугориш тизимларини меъёрий шароитларда ишлатиш шуни кўрсатадики, каналларнинг ўлчамлари ва турларига боғлиқ ҳолда улар йил мобайнида қарийб 1,5 м гача чўкиндилар билан тўлиб қолади, бунинг натижасида каналларнинг ишчи ҳолатлари 4-5% гача камайиб сув ўтказиш имконияти чекланади [2-3].

Шунинг учун ҳам „Сирдарё вилояти Сайхунобод туманидаги П-12-3“ ирригация тизими каналининг ПК00+00 дан ПК32+00 гача бўлган қисмини реконструкция қилиш“ ишлари амалга оширилди.

1-расм. Канални реконструкция қилишдан олдинги ҳолатининг кўриниши.

Сайхунобод туманидаги кўналмаклараро сугориш тармоғи 1962-1963 йилларда қурилган бўлиб, бугунги кунда каналнинг асосий қисми ва соғлаш қурилмалари яқинда ҳалатга келган ва бунинг таъсирида сугориш тармоғи сугориладиган ерларнинг сув билан таъминлай олмаётган эди.

Сайхунобод туманидаги П-12-3“ ирригация тизими каналининг реконструкция қилиш ишларини бажаришда асосан бир чўмичли гидравлик юритмали экскаваторлардан фойдаланилди. Экскаватор канал ҳосилини қавлаш жараёнида лойиқа ўлчамларидан 15-20 см қолдириб қавлади. Қолдириб қетилган қатламга махсус чўмичли машина, механизмлар ва зарурий ҳолатларда қўл кучи ёрдамида ишлов берилди. Канал би томонлари ва тубини лойиқавий белгиларгача етказиш ишлари самарали равишда амалга оширилди.

2-расм. Каналнинг реконструкция қилинган қисмининг кўриниши.

Мазкур П-12-3“ ирригация тизими каналининг ПК00+00 дан ПК32+00 гача қисмини реконструкция қилиш“ лойиқасини амалга ошириш натижасида:

- ирригация тизими каналининг ПК00+00 дан ПК32+00 гача қисмини сув ўтказиш миқдори ошди, тармоқнинг 3,2 км узунликдаги қисмида нормал техник ҳолат таъминланди;
- каналнинг сув билан таъминлайдиган 3751 га, жумладан, мазкур лойиқа асосида тармоқнинг реконструкция қилинган қисми ҳисобига 1521 га сугориладиган ерларнинг мелиоратив ҳолати яхшиланди;
- бу майдонларда етиштириладиган пахта ва буғдойнинг ҳосилдорлиги 7-8 цга гача ошиши кутилмоқда;
- сувдан фойдаланувчи фермерларнинг талабларидан келиб чиқиб, сув тақсимлаш иншоотлари (сув ўтказиш купоклари) сони 12 дан 15 гача оширилди;

Зайниддин ШАРИПОВ, доцент,
Мақсуд КАРИМОВ, катта ўқитувчи,
Тоҳир УСМОНОВ, катта ўқитувчи,
ТИҚХММИ Миллий тадқиқот университети.

АДАБИЁТЛАР

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 11 августдаги „Жиззах ва Сирдарё вилоятларидаги сув ресурсларидан самарали фойдаланиш ва ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш бўйича кечқитириб бўлмайдиган чора-тадбирлар тўғрисидаги“ ПҚ-4801-сонли Қарори.
2. №3С/21-сонли „Сирдарё вилояти Сайхунобод туманидаги П-12-3“ ирригация тизими каналининг ПК00+00 дан ПК32+00 гача қисмини реконструкция қилиш“ мавзусидаги шартнома Х И С О Б О Т И Т 2021 й. 81.6.